

היום הראשון לחוק השקיות: "מיותר ולא תורם לאיכות הסביבה"

מני שחרג' בטבת תשע"ז 16:59

איכות הסביבה חוק השקיות 13 תגובות

- גם אתם זעמתם היום מהתור שהתארך ומהכסף המיותר שגבו ממכם בגלל חוק השקיות? • מסתבר שהוא כלל לא יתרום למטרות הרשמיות של הגברת איכות הסביבה • "לא חייבים לעשות שימוש בכלים כלכליים אלא להשתמש באמצעי הסברה וחינוך"

התור בקופה לתשלום על המוצרים שרכשתם בסופר, התארך היום בזכות חוק השקיות. אי אפשר להמשיך עם הלקוח הבא לפני סיום אריזת כלל מוצרי הלקוח שעדיין בודק בכמה שקיות יאלץ להשתמש על מנת לקחת את קנייתו הביתה.

רשמית, מסבירים במשרד להגנת הסביבה בקמפיין נרחב כי מדובר בחוק שאמור להביא לשיפור איכות הסביבה שלנו. האם הדבר אכן משמעותי? והאם הדרך הנכונה היא באמצעות הכנסת ידה הארוכה של המדינה לכיס של האזרחים?

במועצה לישראל יפה מסבירים כי "רשתות השיווק בישראל מחלקות בחינם כ-2 מיליארד שקיות נשיאה חד-פעמיות בכל שנה. משך השימוש הממוצע בכל שקית עומד על כ-20 דקות, ולאחריהן היא מושלכת לפח האשפה, ומהווה פסולת שאינה מתכלה במשך שנים רבות. במקרה הגרוע יותר מתפזרות השקיות בשטחים פתוחים, וגורמות מפגעים תברואתיים ונזקים סביבתיים חמורים לחי ולצומח. שקיות פלסטיק הן גם המזהם הגדול ביותר של הים ואחראיות למותם של אלפי בעלי חיים ימיים בשנה".

במאמר שפירסם הלל גרשוני באתר מידה הוא מפנה אותנו לעיון במחקר שהגיש **מוסד שמואל נאמן** למשרד להגנת הסביבה ביולי 2008, מחקר שעמד במידה רבה מאחורי התנעת חוק השקיות: "הנזק העיקרי [הנובע משקיות הפלסטיק] הוא הנזק למראה ולאיכות השהיה בשטחים הפתוחים לסוגיהם. מדובר במפגע לכלוך בשטחים הציבוריים הפנים עירוניים, שטחי חופים, פארקים, גנים לאומיים ושטחים ציבוריים פתוחים אחרים. קיימת בעיה מיוחדת בשטחים הפתוחים שתדירות הניקיון שלהם היא נמוכה. חשוב לציין כי מדובר בנזק שנראותו ובולטותו ניכרים מאד.

"נזק נוסף נובע מהיותן של השקיות רכיב בפסולת המוטמנת שאינו פריק ואולם מדובר ב-0.8% בלבד מהפסולת הביתית בישראל, כך שערך הנזק הזה הוא נמוך. כמו כן גורמות השקיות נזק אקולוגי לבעלי חיים מסוימים, אך גם כאן מדובר בנזק יחסית שולי... המפגע הסביבתי נוצר בעיקרו מהשקיות המשמשות לאריזה לצורך יציאה לטיול ולנסיעות. מכאן שהמפגע העיקרי עלול להיגרם מכ-6% מהשקיות"



שקיות הניילון אינן מתכלות, זועקים ארגוני הסביבה. אך כפי שראינו, האחוז שלהן מכלל הפסולת הוא קטנטן במיוחד, ועל כן ההיטפלות לחלק הפסולת הזה והשתת מס על האזרחים בגינו יכול להרים גבה או שתיים. מעבר לכך, אין שום בעיה בפסולת שאינה מתפרקת. כלום. זה מיתוס שנוצר בראשית ימי היסטוריית המיחזור, כאשר

בשלהי שנות ה-80 נוצרה בארה"ב בהלה מכך שעומד להיגמר המקום להטמנת פסולת, בעקבות פרשת "מוברו 4000", ארבת זבל שביקשה למצוא מקום להטמנתו והמדינות השונות סירבו לקבל אותה.

בפועל, כפי שחישב כלכלן מאוניברסיטת גונזגה בספוקיין, אם תושבי ארה"ב ימשיכו בייצור הזבל שלהם בקצב הנוכחי, ניתן יהיה להטמין את כולו במהלך 1,000 השנים הקרובות בריבוע שכל צלע שלו היא 35 מייל ועומקו 100 יארד – שטח זניח במושגים אמריקנים. בנוסף, לאחר שמטמנה סיימה את תפקידה ניתן לכסות אותה ולבנות עליה פארק.

הבה נעבור למרכיב השני: שקיות המתפזרות בשטחים ציבוריים. זה בהחלט לא נעים, אך כפי שראינו, מדובר (שוב) באחוז קטן מכלל השקיות הנצרכות. מעבר לכך, לא רק שקיות מלכלכות את פני הנוף בישראל. גם פחיות, קופסאות שימורים, קופסאות פלסטיק, ובאופן כללי כל מה שהאדם מייצר ואנשים רשלנים נפטרים ממנו בטבע. האם גם אותם יש לאסור בחקיקה?

נראה שלא למותר להביא כאן את לשונו של המסמך של **מוסד שמואל נאמן**: "שוחחנו עם בעלי מקצוע רבים האחראיים על ניקיון שטחים ציבוריים. אף גורם עימו שוחחנו, לא ציין את השקיות כגורם ספציפי ומיוחד שבגיננו יש להוציא צוותי ניקיון".

התחליף הרב פעמי גרוע יותר:

קחו לדוגמה את התחליפים המוצעים: בארצות הברית מקובלות שקיות נייר, ובדיון בכנסת נציגי נייר חדרה, ששמחו מאוד על החוק נגד שקיות הניילון, ביקשו להחריג ממנו נייר ממוחזר (נחשו למה). אלא שהשקיות הללו, מבחינה סביבתית, גרועות יותר משקיות הניילון, ולא לחינם הן עולות יותר: כמות האנרגיה המושקעת בייצור שלהן גדולה בהרבה, ותהליך הייצור שלהם מזדהם בהרבה.

ומה לגבי שקיות הבד הרב פעמיות? חוק התוצאות הלא-צפויות שוב מפציע. מחקר שנערך על שקיות רב פעמיות גילה ש-97% מהמשתמשים בהן אינם מכבסים אותן. כתוצאה מכך, ב-51% מן השקיות שנבדקו נמצאו קוליפורמים, וב-8% מהן נמצאו חיידקי E. coli, המהווים סיכון זיהומי של ממש. חוקרים אחרים בדקו ומצאו שבמחוז סן פרנסיסקו, שבו הוחל חוק המגביל את השימוש בשקיות הניילון, חלה עלייה בביקורים בחדרי המיון הקשורים לחיידק ה-E. coli, בהשוואה לתקופה שלפני כן ובהשוואה למחוזות אחרים שבהם לא הוחל חוק שכזה.



תיק בד לקניות – לשימוש רב פעמי

אם כן לא רק שהסיבות למס מפוקפקות ואינן עומדות בפני מבחן המציאות, אלא עושה רושם ששוב חוק התוצאות הבלתי מכוונות עובד שעות נוספות, בדיוק כמו ההיסטוריה הכואבת של חוק הפיקדון, וייתכן שהנזק מצמצום השימוש בשקיות הפלסטיק יעלה על התועלת.

וכל זאת עוד לפני שדיברנו על המובן מאליו: מדובר במס לכל דבר, המעלה את יוקר המחיה. בנוסף, מדובר במס רגרסיבי, המושת דווקא על השכבות החלשות, משום שכמה שקלים בשבוע לאנשים עשירים זה חסר משמעות, ואולם לעניים כל שקל קובע. בצדק התנגד לו ח"כ מקלב, שקרא לו "חוק דרקוני הפוגע בציבור הצרכנים שלא לצורך".

"חוק השקיות מיותר ולא ישיג את יעדיו"

"החוק לצמצום השימוש בשקיות נשיאה חד פעמיות הוא מיותר. החוק לא ישיג את יעדיו ורק יעמיס עלויות על הציבור בישראל", כך טענה פרופ' אופירה אילון, ראשת החוג לניהול משאבי טבע וסביבה באוניברסיטת חיפה, בהתייחסות לחוק. "הטלת מס של 10 אגורות על השקיות לא תגרום לשינוי מהותי בהיקף הצריכה. יותר מ-80% מהצרכנים ימשיכו לצרוך את אותה כמות שקיות ולשלם בגינה".

לדבריה, הנזק הסביבתי משקיות הפלסטיק הוא נזק למראה ולאיכות השהיה בשטחים הפתוחים לסוגיהם. "נזק נוסף נובע מהיותן של השקיות רכיב בפסולת המוטמנת שאינו פריק ואולם מדובר ב-0.8% בלבד מהפסולת הביתית, כך שלמעשה ערך הנזק הזה הוא נמוך. כמו כן, גורמות השקיות נזק אקולוגי לבעלי חיים מסוימים אך גם כאן מדובר בנזק יחסית שולי".

ממחקרים שערכה בעבר פרופ' אילון עלה כי השקיות מהוות חלק מזערי במכלול בעיית הטיפול בפסולת בישראל ובנוסף כ-50% מהשקיות משמשות את התושבים כשקית אשפה, ולכן עם כניסת החוק לתוקפו יצטרכו התושבים לרכוש שקיות ייעודיות לפחי האשפה דבר שיוסיף עלויות למשק הבית. לתוספת עלויות אלה יש להוסיף את עלויות האכיפה של החוק שעלולות להסתכם במיליוני שקלים לשנה, וכן את אי הוזלת המוצרים במרכול, מצב שמקשה על ציבור הצרכנים כפי שהובא לידי ביטוי במחאת הקוטג'.
הקוטג'.

לדברי אילון, "לא חייבים לעשות שימוש בכלים כלכליים לצמצום השימוש בשקיות נשיאה חד פעמיות, אלא יש לעשות שימוש משולב באמצעי הסברה וחינוך לגבי הנזק הטמון בשקיות לכל אורך מחזור השימוש והסילוק שלהן. יש לצמצם את חלוקת השקיות על ידי הקופאיות, לעודד שימוש בשקיות רב פעמיות ולעשות שימוש באמצעים טכנולוגיים כמו מכשיר אוטומטי לשליפת שקיות. כל אלה הינם אמצעים שיכולים להביא לצמצום ולהפחתה בשימוש בשקיות ניילון".